

Ч-01

Частина 1. ВСТУП ДО КУРСУ. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Ч-02

Частина 2. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ч-03

Частина 3. ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ: ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ч-04

Частина 4. ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-05

Частина 5. ІНСТРУМЕНТИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Ч-06

Частина 6. МОНІТОРИНГ, ОЦІНЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-07

Частина 7. РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Ч-08

Частина 8. ІТ-АРХІТЕКТУРА СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-09

Частина 9. ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ. РЕІНЖИНІРИНГ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Ч-10

Частина 10. ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ

Ч-11

Частина 11. ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ч-12

Частина 12. СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ, ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАВИЧОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-13

Частина 13. ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМАХ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-14

Частина 14. ЕЛЕКТРОННА ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Ч-15

Частина 15. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

ІНСТРУМЕНТИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

частина

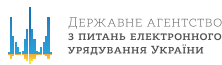
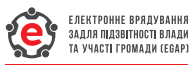

Київ • 2017

ISBN 978-966-2214-78-9

9 789662 214789

Публікація підготовлена за підтримки Швейцарської агенції розвитку та співробітництва в рамках програми «Електронне врядування задля підзвітності влади та участі громади», що реалізується Фондом Східна Європа та Фондом InnoVABridge спільно з Державним агентством з питань електронного урядування України.

Програма EGAP спрямована на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що допомагають вдосконалити якість врядування, покращують взаємодію влади та громадян та сприяють соціальним інноваціям в Україні.

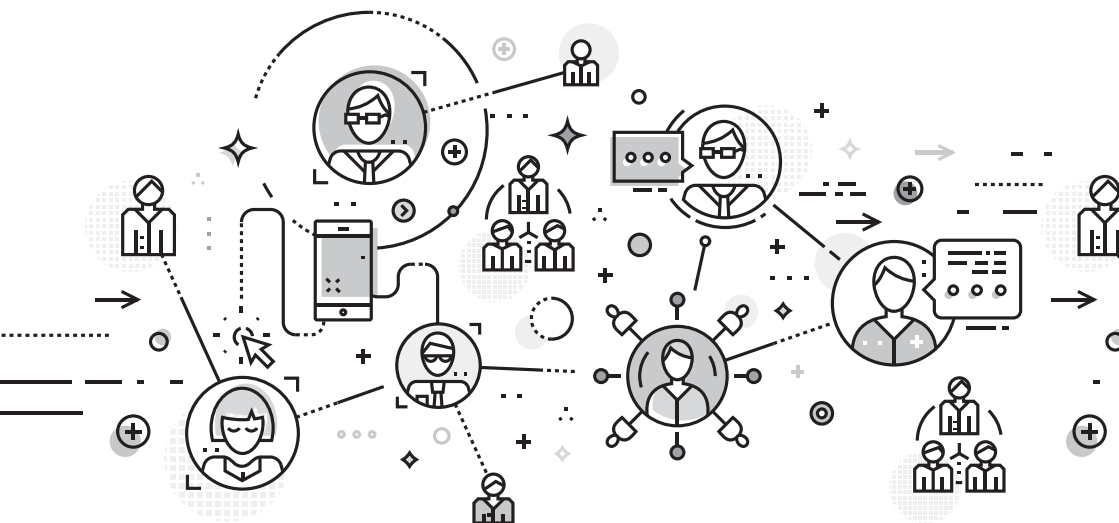
Більше про програму EGAP: egar.in.ua

ЕЛЕКТРОННЕ
УРЯДУВАННЯ *та* ЕЛЕКТРОННА
ДЕМОКРАТІЯ
Навчальний посібник у 15 частинах

ІНСТРУМЕНТИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

частина

5

Київ • 2017

УДК 35.078:681.518

ББК 67.400+32.81

E45

*Схвалено Вченою радою Національної академії державного управління
при Президентіві України (протокол № 240/11-10 від 24 листопада 2016 р.)*

Рецензенти

Орлов О. В., доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри інформаційних технологій і систем управління Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України;

Лопушинський І. П., доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету;

Місников Ю. Г., доктор філософії, експерт з питань електронного урядування ООН, країн Європи та СНД;

Архипська О. І., експерт з урядування, Transparency International Україна, член Координаційної ради з питань реалізації в Україні Ініціативи Партнерство «Відкритий Уряд».

E45 **Електронне урядування та електронна демократія:** навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. – К., 2017.

Частина 5: Інструменти електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції в органах публічної влади / [Ю. Б. Пігарев, І. С. Куспляк, В. М. Дрешпак]. – К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. – 58 с.

ISBN 978-966-2214-78-9

Видання містить навчальні матеріали для викладання теми «Інструменти електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції в органах публічної влади» та самостійної роботи тих, хто навчається. Розкрито фактори виникнення корупції та моделі їх подолання за допомогою інформаційно-комунікаційного інструментарію. Узагальнено світовий досвід використання інструментів електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції. Аналізується інформаційна інфраструктура електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції в органах публічної влади. Наведені приклади застосування технологій та інформаційно-комунікаційних інструментів реалізації антикорупційної політики.

Для студентів і слухачів спеціальності «Публічне управління та адміністрування», слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, студентів, що опановують питання електронного урядування та електронної демократії.

ISBN 978-966-2214-78-9

© Міжнародна благодійна організація
«Фонд Східна Європа», 2017

© Ю. Б. Пігарев, І. С. Куспляк, В. М. Дрешпак, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: БАЗОВІ ПІДХОДИ	7
1.1. Фактори виникнення корупції та моделі їх подолання за допомогою інформаційно-комунікаційного інструментарію	7
1.2. Забезпечення прозорості інформації про діяльність органів публічного управління та їх посадових осіб як антикорупційний чинник.....	11
1.3. Інформаційно-комунікаційні інструменти участі громадськості в реалізації антикорупційної політики.....	16
Висновки	18
Запитання для самоконтролю	19
Рекомендована література.....	19
2. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ	21
2.1. Антикорупційні стратегії із застосування технологій електронного урядування та електронної демократії	21
2.2. Сфери впливу технологій електронного урядування та електронної демократії в Україні на корупцію	25
Висновки	31
Запитання для самоконтролю	32
Рекомендована література.....	32
3. ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	33
3.1. Складові інформаційної інфраструктури спеціально уповноважених суб'єктів у сфері запобігання корупції	33
3.2. Складові інформаційної інфраструктури публічного сектора у сфері запобігання корупції.....	37

3.3. Складові інформаційної інфраструктури відкритих даних у сфері запобігання корупції	40
3.4. Складові інформаційної інфраструктури участі суспільства у сфері запобігання корупції.....	43
Висновки	46
Запитання для самоконтролю	47
Рекомендована література.....	47

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	48
--	-----------

ГЛОСАРІЙ.....	52
----------------------	-----------

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
--	-----------

ПРИМІТКИ	56
-----------------------	-----------

ВСТУП

Актуальність вивчення теми «Інструменти електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції в органах публічної влади» під час підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування (публічних службовців) обґрунтована тим, що на сучасному етапі суспільних трансформацій і державного будівництва в Україні особливого значення набуває потреба у здійсненні дієвої, результативної антикорупційної політики. У контексті цієї політики для запобігання корупційним проявам, зокрема, у системі публічного управління важливим є: досягнення максимально можливої відкритості в діяльності органів публічної влади та їх посадових осіб, прозорості та зрозумілості процедур вироблення та прийняття управлінських рішень; застосування простих, доступних кожному громадянину і, водночас, дієвих механізмів підзвітності органів публічної влади та їх посадових осіб і контролю за діяльністю з боку громадянського суспільства; широке висвітлення цієї тематики у засобах масової інформації та в соціальних медіа на засадах свободи думки та слова.

Постійне удосконалення чинної нормативно-правової бази у галузі антикорупційної політики та динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в Україні спонукає запроваджувати та використовувати на всіх рівнях публічного управління – від місцевого до центрального – нові технологічні інструменти, спрямовані на запобігання корупції в органах публічної влади. Це пов'язано з тим, що публічні службовці нині мають уміти використовувати згадані інструменти для успішної реалізації передбачених законодавством та урядовими документами антикорупційних заходів, забезпечення комунікації з громадськістю.

У межах курсу з електронного урядування та електронної демократії ця тема дозволяє отримати необхідні знання та вміння щодо використання інструментів електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції: знати основні підходи до застосування інформаційно-комунікаційних технологій для запобігання корупції в органах публічної влади за кордоном і в Україні; уміти застосовувати вищезазначені технології на практиці під час виконання своїх службових обов'язків. Питання, що розглядаються

у межах цієї теми також пов'язані з іншими темами курсу, а саме: «Електронна демократія: основи та стратегії реалізації», «Доступ до публічної інформації», «Електронні послуги» та «Електронна взаємодія органів публічної влади».

Метою цієї частини навчального посібника є ознайомлення тих, хто навчається, з основами та досвідом діяльності із запобігання корупції в органах публічної влади за допомогою інформаційно-комунікаційного інструментарію і сприяння їм в частині практичного опанування технологій та інформаційно-комунікаційних інструментів реалізації антикорупційної політики в Україні.

Досягнення поставленої мети забезпечується виконанням таких завдань:

- опанувати базові підходи щодо застосування інформаційно-комунікаційного інструментарію для запобігання корупції в органах публічної влади;
- розглянути зарубіжний та український досвід використання інструментів електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції;
- ознайомитися з елементами інформаційної інфраструктури електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції в органах публічної влади.

Структура цього тематичного модуля передбачає проведення лекційних і практичних занять. Практичні роботи виконуються у комп'ютерній лабораторії під керівництвом викладача або самостійно тим, хто навчається, з використанням поданих методичних рекомендацій.

Публічним службовцям, які самостійно опановують цей курс, доцільно звернути увагу на питання використання ІКТ у сфері відкритих даних та моніторингу державних закупівель.

1. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: БАЗОВІ ПІДХОДИ

1.1. Фактори виникнення корупції та моделі їх подолання за допомогою інформаційно-комунікаційного інструментарію

У загальному значенні корупція – це явище, що несе в собі загрозу суспільству і державі та пов’язане із незаконним використанням владних повноважень або посадових можливостей у корисливих цілях. За Законом України «Про запобігання корупції»¹, корупція – це використання особою, що належить до суб’єктів, на яких поширюється дія цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей.

Виокремлюють низку факторів, які сприяють виникненню корупції. При цьому відносна вага цих факторів залежить від конкретних історичних, соціальних і політичних умов розвитку кожної окремої країни. Для подолання чи принаймні мінімізації впливу таких факторів і умов можуть застосуватися різні інструменти. Зокрема, стратегічним напрямом боротьби з корупцією є запобігання корупційним проявам, де в цьому контексті одним з дієвих інструментів є сучасні ІКТ. Завдяки цим технологіям можуть бути вирішені ті завдання антикорупційної політики, що безпосередньо чи опосередковано пов’язані з оптимізацією інформаційних обмінів у системі публічного управління та між нею й суспільством, внаслідок чого попереджається незаконне використання посадовими особами службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей. У такий спосіб акцент в

антикорупційній діяльності робиться саме на виявленні й подоланні корупційних ризиків, а не на боротьбі з конкретними її проявами.

Далі розглянемо окремі фактори виникнення корупції та відповідні інформаційно-комунікаційні інструменти їх попередження (мінімізації).

Існують різні підходи до класифікації зазначених факторів та відповідних механізмів запобігання корупції в органах публічної влади. Так, серед них виокремлюють: економічні та політичні²; політичні, правові, бюрократичні, економічні, транснаціональні³; політичні, інституційні, економічні, соціальні, а також: політичні, економічні, соціальні, правові, управлінські, психологічні, культурно-етичні⁴; економічні, інституціональні, організаційні та політичні⁵ тощо. З урахуванням продемонстрованого різноманіття в підходах розглянемо ті групи факторів, які виокремлюються найчастіше та мають виразну інформаційно-комунікативну складову: політичні, економічні, соціальні, організаційні.

Політичні фактори обумовлюють корупційні діяння, що впливають на рівень захищеності громадянських свобод, особливо, рівень свободи преси, спроможності громадян створювати неурядові організації, а також рівень структурної, активної політичної конкуренції. Політичні фактори обумовлюють такі негативні явища як протекціонізм, непотизм, тіньове лобіювання тощо. Особливе значення для подолання політичних факторів має розвиненість громадянського суспільства та його інформаційна (комунікативна) активність. Для того, щоб здійснювати контроль над поширенням корупції, громадяни повинні мати можливість отримувати інформацію про діяльність органів публічної влади і їх посадових осіб та вживати відповідних заходів. Країни, в яких громадянські свободи придушуються, можуть бути особливо уразливі для поширення корупції. Також політичний фактор впливає на ступінь політичної відповідальності посадових осіб, уповноважених на виконання функцій держави, а також стан національної виборчої системи і рівень її залежності від корупції.

Для подолання чи мінімізації політичних факторів корупції інформаційно-комунікаційний інструментарій може здебільшого застосовуватися в частині:

- забезпечення реалізації конституційного права кожного на свободу думки та слова шляхом досягнення максимально повної відкритості діяльності органів публічної влади та

їх посадових осіб, можливості донесення позиції громадян до посадових осіб, здійснення громадського контролю за їх діяльністю;

- забезпечення прозорості адміністративних процедур, зокрема щодо надання адміністративних послуг, для громадян;
- забезпечення чесності та відкритості виборчого процесу, розширення можливостей для участі у виборах для різних категорій громадян.

Наприклад, такими інструментами є веб-сайти органів публічної влади, а також спеціалізовані веб-сайти організацій громадянського суспільства, портали публічної інформації, портали відкритих даних, портали адміністративних послуг, системи електронних звернень громадян (петицій), електронного голосування тощо.

Економічні фактори корупції пов'язані передусім з тим, що органи публічної влади, їх посадові особи здійснюють незаконне втручання в процеси державного регулювання економіки, а також, беручи до уваги внутрішню інформацію, створюють можливості для забезпечення власних економічних інтересів або економічних інтересів своїх партнерів. Ця низка факторів знаходиться у площині реалізації економічної політики держави, розпорядження бюджетними коштами, використання державного та комунального майна. Якщо ці напрями діяльності органи публічної влади та їх посадові особи будуть здійснювати без участі громадськості та належного контролю з її боку, без забезпечення прозорості та підзвітності, то це може перетворитися в предмет зловживань.

Для подолання чи мінімізації економічних факторів корупції інформаційно-комунікаційний інструментарій може бути використано насамперед щодо:

- забезпечення прозорості та підзвітності органів публічної влади та їх посадових осіб у частині розпорядження бюджетними коштами, державним і комунальним майном, здійснення регуляторної політики;
- забезпечення необхідного рівня прозорості фінансового та майнового стану посадових осіб і їх близьких для громадськості та контролюючих органів.

Прикладом застосування таких інструментів можуть бути: інформаційно-аналітичні системи з відкритим доступом через Інтернет на кшталт: «Відкритий бюджет», «Єдиний веб-портал використання публічних коштів»; системи електронних публічних закупівель; відповідні вкладки на веб-сайтах органів публічної влади для доступу до матеріалів щодо плану закупівель, приватизації державного чи комунального майна, декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру осіб, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування тощо.

Соціальні фактори корупції обумовлюють існування так званої «побутової корупції», що викликана комерціалізацією низки соціальних послуг, існуванням ринку дефіцитних соціальних, житлово-комунальних, освітніх, медичних послуг, які надаються державними та комунальними закладами, а також толерантне ставлення громадян до такого роду корупційних проявів.

З метою подолання чи мінімізації соціальних факторів корупції інформаційно-комунікаційний інструментарій може бути використано для:

- активізації інформаційних обмінів між окремими громадянами, об'єднаннями громадян, засобами масової інформації та органами публічної влади, спрямованих на поширення інформації про послуги, що надаються в публічному секторі, порядок їх надання, можливість оскарження фактів не надання (неякісного надання) таких послуг;
- проведення просвітницьких інформаційних кампаній серед громадян, покликаних знизити рівень толерантності до «побутової корупції»;
- розвитку системи надання публічних послуг в електронній формі.

Наприклад, це можуть бути соціальні медіа, спеціалізовані веб-сайти громадських об'єднань, портали адміністративних послуг, портали публічних послуг (включно з системою оцінювання якості наданих послуг), Інтернет-медіа та інші інформаційно-комунікаційні інструменти.

Організаційні фактори обумовлюють імовірність корупційних проявів за умови непорядкованості загальних адміністративних процедур, наявності великої кількості правил та інструкцій, коли

посадові особи отримують більше можливостей для використання їх у своїх інтересах або для їх порушення. Зокрема, це стосується випадків, коли такі особи здійснюють необмежений контроль у сфері публічного управління. Ці фактори визначають такий різновид корупції, коли розмір винагород і покарань перебувають під контролем певної посадової особи та дозволяють цій особі розпоряджатися ними на свій власний розсуд. Подолання зазначених факторів пов'язують зазвичай з необхідністю кардинальних реформ у системі публічного управління.

Для подолання чи мінімізації організаційних факторів корупції інформаційно-комунікаційний інструментарій може бути використано, передусім, з метою:

- реінжинірингу адміністративних процесів і процедур, застосування інноваційних технологій, що підвищують об'єктивність та забезпечують прозорість прийняття органами публічної влади рішень, у тому числі шляхом упровадження систем електронного документообігу;
- упровадження інформаційно-аналітичних систем для здійснення контролю (у тому числі автоматичного) за виконанням посадовими особами певних посадових повноважень.

Прикладом застосування такого інструментарію є численні системи електронного документообігу, системи внутрішнього контролю за дотриманням службової дисципліни тощо.

Таким чином, використання інформаційно-комунікаційного інструментарію уможливорює застосування низки заходів з попередження багатьох факторів виникнення корупції в органах публічної влади.

1.2. Забезпечення прозорості інформації про діяльність органів публічного управління та їх посадових осіб як антикорупційний чинник

Як уже наголошувалося вище, максимально спрощений та повний доступ до інформації, якою володіють органи публічної влади, інші суб'єкти, є важливою передумовою для запобігання корупції, виявлення та припинення корупційних дій. Особливе значення має

інформація, яка становить суспільний інтерес, а саме – відомості про використання публічних коштів, розпорядження державним або комунальним майном, особисті доходи, майно, видатки та зобов'язання фінансового характеру публічних службовців. Доступ до публічної інформації є необхідним інструментом для проведення журналістських розслідувань, стимулювання громадянської активності в антикорупційній сфері. Застосування ІКТ у цій сфері здатне лише посилити позитивний ефект антикорупційних заходів, пов'язаних із забезпеченням прозорості публічної влади.

У цілому прозорості у діяльності органів публічної влади з використанням інформаційно-комунікаційного інструментарію можна досягти шляхом:

- вдосконалення системи електронного урядування, що забезпечуватиме, у тому числі, прозорість адміністративних процесів і процедур для самих публічних службовців;
- удосконалення системи декларування доходів та моніторингу видатків державних службовців;
- створення та практичного впровадження інформаційних систем, які дозволять підвищити рівень підзвітності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування;
- створення і повсюдного застосування механізмів забезпечення прозорості процедур публічних закупівель, приватизації, реалізації державних проектів, видачі державних ліцензій, державних комісійних винагород, позик Національного банку, урядових гарантованих позик, бюджетних асигнувань та процедур звільнення від податків тощо.

Необхідно звернути увагу на те, що Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки»⁶ передбачив низку конкретних запобіжних заходів щодо боротьби з корупцією за різними напрямками, для здійснення яких можливе та необхідне використання сучасного інформаційно-комунікаційного інструментарію.

Наприклад, для запобігання корупції у представницьких органах влади, серед іншого, планується ухвалити законодавство щодо виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) у частині встановлення обмежень і забезпечення прозорості та підзвітності фінансування політичних партій і виборчих кампаній.

На наш погляд, для забезпечення державного та громадського контролю за цим напрямом було б доцільно створити відкриті бази даних про фінансування політичних партій і виборчих кампаній з доступом, наприклад, через веб-сайти Міністерства юстиції та Центральної виборчої комісії.

Для запобігання корупції у сфері державних закупівель уже здійснюються такі заходи:

- запровадження систем електронних закупівель;
- розширення доступу до інформації про закупівлі, зокрема шляхом оприлюднення договорів про закупівлі.

У частині забезпечення доступу до інформації цим Законом передбачено:

1) внести зміни до законодавства з метою:

- вільного доступу до даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців через Інтернет, зокрема до даних про кінцевих бенефіціарів, юридичних осіб, фінансових звітів та статутних документів;
- розкриття даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Державного земельного кадастру через вільний доступ в Інтернеті, у тому числі доступ до даних про об'єкти і суб'єкти прав, про їх обтяження;
- оприлюднення та створення умов для доступу до інформації про використання публічних коштів, якими розпоряджаються державні установи, суб'єкти господарювання державної і комунальної власності, установи загальнообов'язкового державного страхування і органи Пенсійного фонду України, зокрема шляхом оприлюднення в Інтернеті та створення умов для доступу в режимі реального часу до всіх транзакцій на рахунках центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів;
- розкриття фінансовими установами інформації про платежі до державного та місцевих бюджетів, які сплачують суб'єкти господарювання, що мають право на видобуток корисних копалин або використання природних ресурсів;
- створення (визначення) державного органу контролю за

додержанням права на доступ до інформації, що відповідає тиме стандартам незалежності та ефективності;

2) провести інвентаризацію публічних реєстрів, які містять суспільно важливу інформацію та передбачити їх розкриття з урахуванням вимог щодо захисту персональних даних, спрощення доступу (в тому числі здешевлення доступу) до публічних реєстрів;

3) створити нормативно-правові та організаційні основи для запровадження доступу до інформації у формі «відкритих даних» та повторного використання інформації (внесення з цією метою змін до законодавчих актів, прийняття підзаконних нормативно-правових актів для визначення стандартів оприлюднення інформації у формі «відкритих даних», зокрема, на єдиному державному веб-порталі «відкритих даних», визначеного уповноваженого органу з питань впровадження стандартів «відкритих даних», реалізація відповідних положень);

4) забезпечити активну участь України в міжнародних ініціативах прозорості та досягнення високого рівня відповідності стандартам міжнародних ініціатив, зокрема, впровадження стандартів ініціатив з прозорості видобувних галузей, будівельного сектору та Індексу відкритості бюджету.

Вищезазначені та інші заходи знайшли свою деталізацію у Державній програмі стосовно реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки⁷. Як передбачається, її виконання, серед іншого, дасть змогу: зменшити вплив корупційних ризиків на діяльність органів влади, посилити громадський контроль за їх діяльністю; розширити можливості для доступу до суспільно важливої інформації.

Зокрема, посилення громадського контролю за прийняттям рішень виборними посадовими особами, передбачене шляхом запровадження механізму попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень з використанням позитивного вітчизняного досвіду на основі найкращої світової практики, що передбачає серед іншого: проведення аналізу практики застосування в іноземних державах законодавства щодо електронного консультування влади з громадськістю стосовно вироблення відповідної політики чи обговорення рішень, а також участі громадян за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у виробленні політики та процесі прийняття рішень

Підвищення рівня прозорості діяльності Верховної Ради України

та місцевих рад передбачається досягти, зокрема, шляхом практичної реалізації положень про забезпечення доступу громадян до засідань представницьких органів, оприлюднення інформації про діяльність комітетів Верховної Ради України та місцевих рад (зокрема, протоколів засідань), оприлюднення в Інтернеті інформації про народних депутатів України та депутатів місцевих рад (про їх фінансування, відрядження, помічників, їх декларації про доходи, майно, витрати і зобов'язання фінансового характеру тощо), забезпечення безперешкодного доступу до інформації про кошториси представницьких органів та звітів про їх використання.

Зменшення можливостей для корупції шляхом підвищення прозорості прийняття рішень та надання доступу до інформації також передбачається досягти внаслідок запровадження в Україні стандартів відкритих даних (визначення переліку наборів даних, придатних для подальшої автоматизованої обробки, в тому числі стосовно суспільно важливої інформації (інформація про державні закупівлі, декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, дані Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, Єдиного реєстру об'єктів державної власності, Державного реєстру телерадіоорганізацій тощо) та їх оприлюднення органами влади); створення єдиного державного веб-порталу відкритих даних та забезпечення його функціонування; проведення аналізу доступності публічних реєстрів, які містять суспільно важливу інформацію, подання пропозицій щодо розкриття даних, які містяться в таких реєстрах, з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних, спрощення доступу (у тому числі шляхом здешевлення).

Підвищенню прозорості прийняття рішень та поліпшенню стану справ з наданням доступу до інформації має також сприяти вжиття заходів щодо реалізації Закону України «Про відкритість використання публічних коштів», зокрема, забезпечення:

- затвердження порядку адміністрування єдиного веб-порталу використання публічних коштів та визначення суб'єкта, уповноваженого адмініструвати єдиний веб-портал використання публічних коштів, у зв'язку з чим подання проекту акту до Кабінету Міністрів України;
- створення та функціонування єдиного державного веб-порталу використання публічних коштів.

Таким чином, реалізація зазначених вище та інших завдань у

межах здійснення антикорупційної політики в Україні передбачає широкі можливості для використання ІКТ. У такий спосіб досягається необхідний рівень прозорості діяльності органів публічної влади та їх посадових осіб й унеможливаються корупційні дії.

1.3. Інформаційно-комунікаційні інструменти участі громадськості в реалізації антикорупційної політики

Застосування інформаційно-комунікаційного інструментарію участі громадськості в реалізації антикорупційної політики дозволяє забезпечити реалізацію таких основних напрямів діяльності громадських об'єднань у цьому контексті:

- збір інформації про факти корупції у вигляді звернень громадян та окремих повідомлень й оперативне реагування на ці сигнали, обмін такою інформацією;
- ініціювання та реалізація антикорупційних ініціатив, лобювання інтересів громадськості в частині подолання корупційних проявів в органах публічної влади;
- реалізація просвітницьких антикорупційних інформаційних кампаній, у тому числі через співпрацю із засобами масової інформації і правозахисниками.

Можливість здійснення цих та інших напрямів діяльності передбачена статтею 21 Закону України «Про запобігання корупції»⁸. Практично всі ці права та можливості мають інформаційно-комунікаційну складову, що дозволяє використовувати відповідні технології. Зокрема визначено, що громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни в діяльності щодо запобігання корупції мають право:

1) повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, Національному агентству, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості;

2) запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в

порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації», інформацію про діяльність щодо запобігання корупції;

3) проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій;

4) брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції;

5) вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції;

6) проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції;

7) проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції;

8) здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству;

9) здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції.

Також у Законі України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» у контексті запобігання корупції у представницьких органах влади передбачено серед іншого:

- запровадження механізму попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень з використанням позитивного вітчизняного досвіду та на основі найкращої світової практики;
- підвищити рівень прозорості діяльності Верховної Ради України та місцевих рад, зокрема шляхом практичної реалізації положень про забезпечення доступу громадян до засідань представницьких органів, оприлюднення інформації про діяльність комітетів Верховної Ради України та місцевих рад (зокрема протоколів засідань), оприлюднення в Інтернеті інформації про народних депутатів України та депутатів місцевих рад (про їх фінансування, відрядження, помічників, їх декларації про доходи, майно, витрати і зобов'язання

фінансового характеру тощо), безперешкодний доступ до інформації про кошториси представницьких органів та звітів про їх використання.

Таким чином, для застосування інформаційно-комунікаційних інструментів участі громадськості в реалізації антикорупційної політики створена необхідна нормативно-правова база, а зарубіжний досвід практичного впровадження такого інструментарію свідчить про можливість та необхідність впровадження подібних сервісів і в Україні. У такий спосіб громадяни можуть більш широко застосовувати інформаційно-комунікаційні технології під час взаємодії з органами публічної управління, а органи влади більш оперативно реагувати на запити громадян, підтримувати з ними постійний діалог, забезпечуючи цим самим належний рівень прозорості власної діяльності.

Висновки

1. Запобігання низки факторів корупції в органах публічної влади може слугувати цілеспрямоване застосування інформаційно-комунікаційних інструментів, що дозволяють оптимізувати інформаційні обміни в системі публічного управління та зробити їх якомога більш прозорими, максимально автоматизувати функції, що мають корупційну складову.

2. Шляхом використання різноманітного інформаційно-комунікаційного інструментарію можливо досягти прозорості у діяльності органів публічної влади як однієї з основних умов запобігання корупції; підходи до цього напряму визначені в національному законодавстві та урядових документах, реальне впровадження таких інструментів уже почалося.

3. В Україні створена необхідна нормативно-правова база для застосування інформаційно-комунікаційних інструментів участі громадськості в реалізації антикорупційної політики та почато їх впровадження; як свідчить зарубіжний досвід, такий інструментарій є достатньо простий для розробки, впровадження та використання і може бути ефективним для попередження та подолання корупційних проявів у публічній сфері.

Запитання для самоконтролю

1. Які інформаційно-комунікаційні інструменти дозволяють нейтралізувати політичні, економічні, соціальні, організаційні фактори виникнення корупції в органах публічної влади?

2. У межах реалізації яких антикорупційних заходів, передбачених українським законодавством, можливе застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій?

3. У який спосіб та з якою метою можуть бути використані інформаційно-комунікаційні ресурси громадських об'єднань у рамках проведення антикорупційних заходів?

Рекомендована література

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/>
2. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1699-18/>
3. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки: постанова Кабінету Міністрів України від від 29 квіт. 2015 р. № 265. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF>
4. Антикорупційна політика держави: складові та напрями реалізації: навч. посіб. / авт. кол. С. М. Серьогін (кер авт. кол.), В. В. Баштанник, Н. А. Липовська [та ін.]; за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2012. – 476 с.
5. Барішніков В. М. Запобігання та протидія проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування: навч.-метод. посіб. / В. М. Барішніков. – К.: ІПК ДСЗУ, 2013. – 172с.

-
6. Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. / А. М. Михненко, О. В. Руснак, А. М. Мудров та ін.; за ред. А. М. Михненка. – 4-те вид., переробл. й доповн. – К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2013. – 666 с.
 7. Семенченко А. І. Електронне врядування як ефективний засіб у боротьбі з проявами корупції: навч.-метод. матеріали / А. І. Семенченко, А. В. Журавльов. – К.: НАДУ, 2011. – 72 с.

2. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ

2.1. Антикорупційні стратегії із застосування технологій електронного урядування та електронної демократії

Щоб оцінити ефективність електронного урядування з боротьби з корупцією в нашій державі, звернемося до результатів дослідження міжнародної організації «Transparency International»⁹ і проаналізуємо, яке місце займає Україна в рейтингу поряд з іншими країнами. Для аналізу візьмемо 2013–2015 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг країн за індексом сприйняття корупції¹⁰

Країна	2015	2014	2013
Данія	91	92	91
Фінляндія	90	89	89
Швеція	89	87	89
Нова Зеландія	88	91	91
Нідерланди	87	83	83
Норвегія	87	86	86
Швейцарія	86	86	85
Сінгапур	85	84	86
Канада	83	81	81
Німеччина	81	79	78
Парагвай	27	24	24
Україна	27	26	25
Комори	26	26	28

У рейтингу країн за рівнем корупції лідирують, в основному, скандинавські країни (Данія, Норвегія, Швеція), також присутні

Нова Зеландія, Сінгапур та ін., а завершує першу десятку Німеччина. Виходячи з наведених даних, в Україні існує досить високий рівень корупції, який за останні три роки практично не змінився. Наведені дані свідчать про малий відсоток ефективності впроваджуваних органами влади заходів, спрямованих на вирішення проблеми корупції. Оскільки однією з таких заходів є інструменти електронного урядування, то можна з упевненістю стверджувати, що на даний момент ці нововведення не мають істотного впливу на зменшення рівня корупції в нашій державі. Отже, потрібно звертатись до зарубіжного досвіду використання технологій електронного урядування для мінімізації рівня корупції. Розглянемо приклади деяких країн.

Прикладом успішного застосування інформаційно-комунікаційного інструментарію у запобіганні корупційним проявам може бути Фінляндія, де корупція в органах публічної влади вже протягом тривалого часу не існує як явище. Разом з тим, у цій країні продовжують працювати над розробкою та упровадженням нових сервісів для громадян, що забезпечують високий рівень прозорості органів влади та комунікативної взаємодії їх з громадськістю.

Діяльність органів публічного управління Фінляндії спрямована на поступальну реалізацію основоположних принципів громадської участі в цьому управлінні, а саме: «відкритість → представництво → взаємодія». У такий спосіб досягається оптимальний рівень насиченості інформаційного простору публічною інформацією, якості інформаційного забезпечення громадян, ефективності зворотного зв'язку.

У Фінляндії уже напрацьовано значний досвід здійснення електронної комунікації з громадянами для надання консультацій і послуг. Останнім же часом розроблено і нові сервіси, що забезпечують безпосередню участь громадян в управлінні публічними справами з використанням ІКТ. Доступ до цих сервісів забезпечується через портал demokratia.fi, що має виразний салоган: «зміни, в яких береш участь»¹¹. На ньому на цей час представлено п'ять сервісів: Otakanta.fi (обговорення); Lausuntopalvelu.fi (звернення та запити щодо публічних послуг); Kansalaisaloite.fi (ініціативи громадян); Kuntalaisaloite.fi (місцеві ініціативи); Nuortenideat.fi (ідеї, висловлені молоддю). Оглянемо їх далі детальніше.

На сервісі Otakanta.fi¹² розміщено актуальні проекти, які потребують коментарів громадян. На обговорення виставляються проекти приватних розробників, центральних та місцевих органів публічного

управління, урядових агентств, громадських організацій, інших суб'єктів. У результаті такого коментування формується громадська думка щодо певних суспільно значущих проектів, а розробники отримують пропозиції.

Сервіс Lausuntopalvelu.fi¹³ створено для інтеграції думок, звернень і запитів, оцінок громадян щодо публічних послуг, зокрема тих, які надаються в електронній формі. Сервіс передбачає можливість подати в режимі он-лайн запит, отримати інформацію щодо користування певною послугою, залишити відгук про вже отриману послугу. Усі державні органи також можуть публікувати свою думку з приводу запитів на обслуговування. Цим сервісом можуть користуватися як організації, так і окремі громадяни.

Сервіс Kansalaisaloite.fi¹⁴ зорієнтований на активізацію громадських ініціатив щодо впливу на законодавство. Користуючись цим онлайн сервісом, кожен громадянин Фінляндії, який має право голосу, може вийти з ініціативою щодо: 1) певного нового закону; 2) внесення змін до чинного закону; 3) скасування чинного закону. Ініціатива громадян подається на розгляд парламенту, якщо проект збере щонайменше 50 000 голосів на свою підтримку протягом шести місяців. Така послуга надається безкоштовно. Сервіс пропонує також огляд ініціатив громадян в онлайн режимі.

Сервіс Kuntalaisaloite.fi¹⁵ дозволяє громадянам в онлайн режимі взяти участь у роботі муніципалітетів і муніципальних органів влади, а також відслідкувати хід реалізації ініціатив, висловлених іншими громадянами. Функціонування цього онлайн сервісу базується на положеннях Муніципального закону, що гарантує жителям право вносити до органів місцевого управління ініціативи та бути поінформованими про заходи, вжиті у відповідь. Місцева рада має розглядати ініціативи, подані не менш як двома відсотками жителів муніципалітету, які мають право голосу. Крім того, п'ять відсотків мешканців муніципалітету, які мають право голосу, можуть ініціювати проведення муніципального референдуму. Сервіс містить перелік муніципалітетів та вкладку з оглядом нових ініціатив, поданих громадянами.

Сервіс Nuortenideat.fi¹⁶ розглядають як загальнонаціональну модель он-лайн залучення молоді для участі у вирішенні суспільно важливих справ та контролю за наданням публічних послуг. Завдяки цьому сервісу молоді люди можуть легко вносити пропозиції, брати участь і впливати на вирішення питань, що їх стосуються. Для того, щоб подати свою ідею, користувачеві необхідно увійти в систему та

зареєструватися. Також можна переглядати, коментувати і підтримувати ідеї, подані іншими. Сервіс також дозволяє приєднатися до певної з молодіжних організацій, представлених на цьому порталі. А ще послугами Nuortenideat.fi безоплатно можуть користуватися муніципалітети, школи, асоціації та молодіжні групи.

Дуже важливим в роботі електронного урядування як антикорупційного механізму є необхідність інтегрування технологій електронного урядування в антикорупційні державні програми. Таким прикладом можна назвати програму «OPEN» (Південна Корея), яка дозволяє громадянам контролювати через Інтернет процес розгляду своїх звернень до органів влади.

Завдяки цій програмі громадяни можуть у будь-який час простежити хід розгляду документів за своїм зверненням. Таким чином забезпечується прозорість діяльності публічних органів влади, що створює передумови для викорінення корупції. Система онлайн контролю за розглядом звернень громадян «OPEN»¹⁷, запобігає непотрібним зволіканням або несправедливому розгляду чиновниками справ громадян, дозволяє громадянам стежити за тим, як вирішуються питання про видачу дозволу або санкції по тій чи іншій справі у випадках, коли найбільш ймовірний прояв корупції, і протестувати, якщо помічені будь-які порушення.

Вільний доступ до інформації про стан справи виключає необхідність особистих контактів з чиновниками. Таким чином, система онлайн контролю за розглядом звернень громадян шляхом виключення особистого спілкування публічних службовців і громадян, як необхідної умови існування корупції, виконує основне своє завдання – попередження корупційних дій.

У розгляді електронного урядування як антикорупційної стратегії особлива увага повинна приділяється країнами, що розвиваються, оскільки саме корупція є суттєвою перешкодою на шляху їх економічного розвитку.

Докладний аналіз зарубіжного досвіду дозволяє виділити чотири антикорупційні стратегії із застосуванням технологій електронного урядування та електронної демократії для країн, що розвиваються, зокрема і для України.

Перша з них – стратегія «запобігання», яка полягає в тому, що технології електронного урядування забезпечують спрощення правил та процедур. Використання ІКТ усуває посередників, знеособлює та

стандартизує процес надання послуг, зменшує можливості зловживання повноваженнями та інші можливості для корупційних діянь.

Друга стратегія «тиску» полягає в тому, що комп'ютеризовані процедури дають можливість стежити за прийняттям рішень та дій, і тим самим є додатковим стримуючим фактором для корупції.

Третя стратегія «підзвітності» здійснюється через збільшення доступу до інформації і розширення прав та можливостей громадян. Опублікування урядової інформації створює підзвітність шляхом надання доступу до неї громадянам.

Четверта стратегія сприяє розвитку телекомунікаційної інфраструктури, комп'ютерної грамотності та культури управління суспільством», що багато в чому виключає корупцію.

2.2. Сфери впливу технологій електронного урядування та електронної демократії в Україні на корупцію

Щоб відповісти на питання, як можуть вплинути технології електронного урядування та електронної демократії в Україні на запобігання корупції в органах публічної влади, необхідно розглянути найбільш корумповані сфери та визначити вплив на них ІКТ.

Однією з таких сфер є сфера державних закупівель. Світовий досвід показує, що ефективним інструментом подолання корупції в сфері державних закупівель є їх переведення в електронну форму.

Система електронних закупівель – це використання електронних засобів на кожному етапі закупівельного процесу – від визначення вимог, подання пропозицій до здійснення платежів та потенційного управління контрактами.

Досвід ЄС дозволяє виділити кілька форм електронних закупівель, які закріплені певною мірою на законодавчому рівні ЄС, окремих країн-членів Співтовариства та/або практикуються на добровільних засадах несистематично, а саме:

1) електронні системи інформування ринку про торги. Наприклад, на рівні ЄС є єдина база інформування про торги TED¹⁸, яку умовно можна назвати пасивним сервісом, оскільки потенційні постачальники самостійно шукають інформацію про тендери. Поряд з цим, в країнах ЄС є більш активні інформаційні системи (переважно наці-

ональні), які пропонують послуги контекстного пошуку та розсилки саме потрібної інформації відповідним постачальникам (регіон, відповідна продукція тощо), наприклад, у Швеції такий розвинутий сервіс пропонується компанією ОПК¹⁹;

2) електронні каталоги – електронна база даних про товари і послуги, які пропонуються до продажу, з докладною інформацією про ці товари і послуги, ціни на них тощо. Такі каталоги можуть надаватися через електронний ринковий майданчик, розсилки електронною поштою, на жорстких носіях або як рубрика Інтернет-сторінок постачальників. Цей підвид електронних закупівель характерний для поширеної в ЄС практики централізованих закупівель з застосуванням рамкових угод. Наприклад, у Данії Урядом визначено, що на засадах централізованих рамкових закупівель спеціальною інституцією SKI²⁰ проводяться процедури закупівель для урядових органів центральної виконавчої влади (міністерства, агентства тощо).

В Україні відповідно до закону «Про публічні закупівлі» протягом 2016 року всі державні закупівлі в Україні були переведені в електронну систему ProZorro (докладно про електронну систему ProZorro у підрозділі 3.3).

Як показує досвід інших країн, введення електронної системи державних закупівель у перший же рік дає 10–20% економії за рахунок поліпшення процедур.

Наступною проблемною сферою є забезпечення належної відкритості та прозорості використання публічних коштів.

Антикорупційним інструментом для цього є спеціальні веб-портали, на яких відповідна інформація щодо використання коштів може бути доступна в інтерактивній та зручній для користувача формі і надається можливість провести більш ґрунтовний аналіз з виконання бюджету та використання публічних коштів.

Портали, які спрямовані на прозорість та візуалізацію інформації про державні витрати, мають практично кожна розвинута країна. Наприклад, портал Where Does My Money Go? (Куди йдуть мої гроші?)²² дозволяє громадянам та іншим зацікавленим організаціям Великобританії отримувати інформацію щодо державних витрат у зрозумілій візуалізованій формі. У Бразилії діє «Портал прозорості»²³, який сприяє підвищенню ефективності публічного управління та надає можливість громадянам відстежувати розподіл публічних коштів і моніторингу цього процесу, а в Південній Кореї створена інтегрована бюджетна інформаційна система d-Brain²⁴, яка охоплює

всі бюджетні операції державного бюджету, пов'язані, у тому числі, з формуванням і виконанням бюджету, управлінням казначейськими операціями тощо.

Аналізуючи зарубіжний досвід організації роботи порталів з надання у публічний доступ інформації про виконання бюджету, можна виділи основні блоки інформації та інструменти, які використовуються на цих веб-порталах:

- інформація в реальному часі стосовно формування та виконання бюджету, в тому числі графічні дані та інші візуалізації;
- оцінка державних доходів відповідно до фінансових даних та даних про виконання бюджету;
- автоматизовані процеси обробки фінансових доходів і витрат;
- дані про закупівлі;
- інформацію про розподіл фінансових ресурсів (трансферти) та виконання фінансових операцій;
- бюджетування на основі участі (де уряд, органи місцевого самоврядування, державні інституції закладів та громадськість спільно приймають рішення про розподіл ресурсів);
- інструменти для повідомлення про корупційні діяння та нецільове використання коштів;
- інструменти фінансового статистичного аналізу та ін.

В Україні теж є подібні інформаційні ресурси.

Портал E-data²⁵ (почав свою роботу 15 вересня 2015 р.) створений на вимогу Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» та надає змогу стежити за всіма витратами з державного та місцевих бюджетів, державних і комунальних підприємств, інших розпорядників державних коштів у режимі онлайн.

«Відкритий бюджет»²⁶ – це спеціальний портал, розроблений фахівцями Центру політичних студій та аналітики «Ейдос». Завдяки його механізму будь-яка державна установа може розробити зручну і зрозумілу візуалізацію своєї бюджетної інформації. А найважливіше, що тепер кожен громадянин може через зрозумілу схему ознайомитися з основними бюджетними показниками свого міста або області. Модулі «Відкритого бюджету» можна знайти на сайтах багатьох великих та малих міст.

Безумовно, що такі портали відіграють важливу роль у підтримці прямого громадського контролю за використанням бюджетних коштів у нашій державі.

Проблема інформаційної відкритості публічних органів влади теж має важливе значення. Інформаційна відкритість публічних органів влади полягає в створенні можливості вільно отримувати інформацію про діяльність цих органів. І таким інструментом є веб-сайт або портал публічних органів влади. Але далеко не у всіх органів влади їх власний веб-сайт служить інструментом ефективної політики та важливим засобом громадського контролю та протидії корупції.

Наприклад, аналізуючи «Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування», який реалізовувався коаліцією неурядових організацій у 2013–2015 роках було виявлено закономірність у відсутності на більшості сайтів інформації, пов'язаної із земельними питаннями (рис. 1).

Рис. 1. Розміщення на сайтах інформації щодо земельних питань²⁷

Враховуючи, що саме у сфері земельних відносин фіксується найвищий рівень корупції та зловживань із боку посадових осіб органів місцевого самоврядування, висвітлення актуальної інформації в цій сфері є дуже важливим. Можна зробити висновок, що приховування інформації про земельні аукціони та конкурси і оприлюднення їх

результатів є не випадковим явищем, а умисною політикою сприяння корупційним діям.

Можливість висвітлення діяльності органів влади в мережі Інтернет (на власних веб-сайтах) – це лише невелика частина від загальної кількості варіантів інформування органами влади про свою діяльність, але, враховуючи стрімкий розвиток ІКТ, дуже важливим в контексті задоволення потреб громадян в інформації.

Державна система електронних звернень та системи електронних петицій створена з метою забезпечення відкритості та доступності органів державної влади і надає громадянам можливість формування, гарантованого надсилання юридично значимих звернень в електронному вигляді а також запитів на отримання публічної інформації до органів державної влади та органів місцевого самоврядування через єдину точку доступу (за принципом «єдиного вікна») через мережу Інтернет, а також контролю за розглядом звернень та запитів на отримання публічної інформації в режимі онлайн.

Державна система електронних звернень створена для²⁸:

- підвищення якості та прозорості процесу опрацювання звернень громадян та запитів на отримання публічної інформації в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;
- упровадження механізму подання юридично значимих електронних звернень до органів державної влади та органів місцевого самоврядування в електронному вигляді із застосуванням електронного цифрового підпису;
- забезпечення оперативного контролю за розглядом звернень громадян та запитів на отримання публічної інформації;
- формування єдиного адресного простору органів державної влади та органів місцевого самоврядування на державному загальнодоступному інформаційному веб-ресурсі;
- ведення статистики обліку звернень громадян та запитів на отримання публічної інформації.

До Державної системи електронних звернень можуть підключатися всі зацікавлені державні та недержавні структури, які працюють із зверненнями громадян та запитами на отримання публічної інформації.

З жовтня 2015 року набув чинності Закон України № 577 від 02.07.2015 р. «Про внесення змін до Закону України «Про звернення

громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції». Нововведенням цього закону є унормування особливої форми колективного звернення громадян до Президента, Парламенту, Уряду та органів місцевого самоврядування – електронної петиції. Електронна петиція направляється через офіційний веб-сайт відповідного органу, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

Офіційна сторінка електронних петицій до Президента України знаходиться за адресою: <https://petition.president.gov.ua/>, також багато веб-сайтів міст України надають можливість звернутися за допомогою електронного звернення або електронної петиції до органів місцевого самоврядування.

У тих чи інших формах електронні петиції існують у більш ніж 70 країнах світу. Піонером у запуску електронних форм петицій стала Шотландія, яка в 1999 році створила систему електронних петицій на сайті парламенту²⁹. Але в різних державах підхід до реалізації інструментів електронних петицій різниться за сферою розглянутих питань, способам ідентифікації осіб, що ініціюють та підтримують петиції, тривалості періоду збору підписів, необхідному кількості голосів, процесуальним термінами реагування органів влади на петицію, що збрала необхідну кількість голосів, а також має свої специфічні особливості.

Таким чином, у Фінляндії надається можливість авторизуватися на сайті для подачі електронної петиції через Facebook, проголосувати не тільки «за» розміщеної петиції, але і «проти». У США автором електронної петиції може бути будь-який американець віком старший 13 років, а для отримання статусу електронної петиції кожна нова пропозиція протягом перших 30 днів після створення повинно набрати не менше 150 підписів. Крім того, всі користувачі, які підтримали електронну ініціативу, що набрала необхідну кількість підписів, через поштову розсилку повідомляються про отримання відповіді від Білого Дому. Відмінною особливістю функціонування порталу електронних петицій в Великобританії є щоденна публікація відкритих даних, що характеризують його використання громадянами. У Латвії підписи в підтримку петиції можуть бути зібрані як он-лайн через сервіси, що дозволяють перевірити їх справжність, так і оф-лайн.

Як позитивні приклади впливу електронного урядування на зменшення випадків побутової корупції можна розглядати автоматизацію державних послуг в центрах надання адміністративних

послуг (ЦНАП). Після автоматизації більшості процедур в ЦНАПах (електронна черга, замовлення послуги онлайн, отримання послуг в електронному вигляді та ін.) кількість корупційних проявів значно знизилась.

Таким чином, системо-утворюючими принципами антикорупційної боротьби є: прозорість державної системи управління, зменшення бюрократії, мінімізація прямого контакту з чиновниками і громадський контроль над владою з боку суспільства. Усі ці принципи вбирає в себе ефективне електронне урядування, яке в ХХІ столітті пропонує нові механізми боротьби з корупцією за допомогою введення прозорих та підзвітних електронних комунікацій між громадянами та державою.

Висновки

1. Реалізація проектів електронного урядування є дієвим рішенням проблеми корупції. Автоматизовані адміністративні процеси, підвищення прозорості та відкритості, наділення громадян функціями контролю роблять електронне урядування одним з найбільш дієвих інструментів антикорупційної політики.

2. Наведені приклади інструментів контролю за публічними коштами показують, що прозорість у виконанні бюджету не тільки надає громадянському суспільству та ЗМІ інструменти для моніторингу процесу, але й наявність єдиної платформи з фіскальними даними покращує та полегшує роботу публічних службовців.

3. Вплив технологій електронного урядування на зменшення рівня корупції можливо через вдосконалення роботи не тільки за рахунок збільшення кількості сервісів (кількісних показників), але і за рахунок якості послуг, що надаються; через підвищення навичок використання технологій електронного урядування та інструментів електронної демократії у людей, популяризація інструментів електронного урядування; підвищення рівня людського капіталу в цілому.

Запитання для самоконтролю

1. Які сфери діяльності органів публічної влади можуть вважатися найбільш корумпованими?
2. Які є нині складнощі з поінформованістю населення про

проблеми країни, регіону, населеного пункту? Які шляхи їх вирішення та можливі форми участі громадян у вирішенні суспільно-значущих питань?

3. Які є приклади технологій електронного урядування та електронної демократії, що направлені на мінімізацію корупційних чинників?
4. Які основні блоки інформації та інструменти використовуються на веб-порталах використання публічних коштів?
5. Які основні цілі створення державної системи електронних звернень?
6. Які є приклади систем електронних петицій у світі? Порівняйте їх з досвідом України.

Рекомендована література

1. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 02.07.2015 р. № 577-VIII // Відомості Верховної Ради, 2015, № 35, Ст. 341.
2. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII // Відомості Верховної Ради, 2016, № 9, ст.89
3. Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування / наук. ред. Андрій Яскевич. – Вінниця: ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2015. – 84 с.
4. Семенченко А.І. Електронне урядування як ефективний засіб у боротьбі з проявами корупції: навч.-метод. матеріали / А.І. Семенченко, А.В. Журавльов. – К.: НАДУ, 2011. – 72 с.

3. ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Корупція – це політична воля.

Гіларі Клінтон

3.1. Складові інформаційної інфраструктури спеціально уповноважених суб'єктів у сфері запобігання корупції

Як було показано вище, ІКТ у сучасному світі дійсно відіграють суттєву роль як каталізатор боротьби з корупцією. Про це свідчать міжнародні дослідження, які підтвердили скорочення кількості фактів корупції за наявності е-урядування³⁰. Зокрема Конвенція ООН проти корупції визначила такі заходи запобігання корупції (гл. II, статті 5 – 13)³¹ (рис. 2).

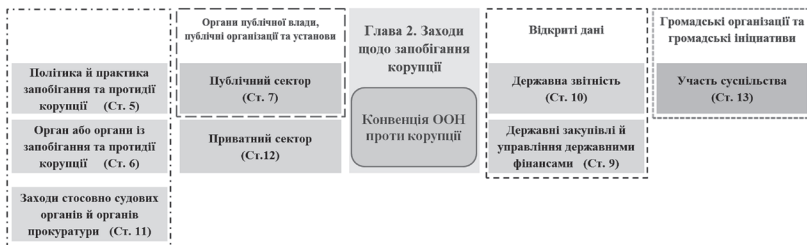

Рис. 2. Заходи запобігання корупції згідно Конвенції ООН

Враховуючи заходи запобігання корупції, передбачені Конвенцією ООН, та інфраструктуру системи е-урядування, можна розглянути таку інформаційну інфраструктуру е-урядування та е-демократії у сфері запобігання корупції в органах публічної влади (рис. 3).

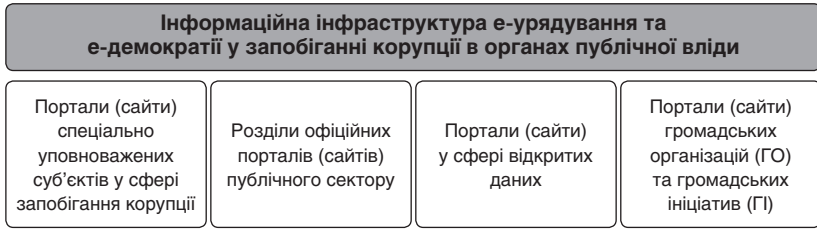

Рис. 3. Інформаційна інфраструктура е-урядування та е-демократії у сфері запобігання корупції

Кожна зі складових цієї інформаційної інфраструктури має власну будову та пов'язана з відповідними функціями зазначених суб'єктів реалізації антикорупційної політики. Складові інформаційної інфраструктури спеціально уповноважених суб'єктів у сфері запобігання корупції наведені на рис. 4:

Рис. 4. Складові інформаційної інфраструктури спеціально уповноважених суб'єктів у сфері запобігання корупції

Комітет Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції³² створено на підставі Постанови Верховної Ради України № 22-VIII від 04 грудня 2014 року та здійснює законотворчу роботу у сферах боротьби з корупцією.

Національна рада з антикорупційної політики (консультативно-дорадчий орган при Президентові України) створено Указом Президента України № 808/2014 від 14 жовтня 2014 року для підготовки та подання Президентові України пропозицій з визначення, актуалізації та вдосконалення антикорупційної стратегії, здійснення системного аналізу стану запобігання і протидії корупції в Україні, оцінки стану та сприяння реалізації рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) тощо.

Рада бізнес-омбудсмена, як консультативно-дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України³³ для покращення умов ведення бізнесу. Вперше за історію незалежної України Рада бізнес-омбудсмена³⁴ представляє та захищає інтереси бізнесу в органах публічної влади.

Для забезпечення невідворотності відповідальності за корупційні правопорушення в Україні сформовані відповідні державні інституції (Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), агенція з розшуку та повернення вкрадених активів та Державне бюро розслідувань (ДБР), які мають через виконання своїх функцій забезпечити невідворотність покарання за корупцію. Кожним із зазначених суб'єктів створені, підтримуються та розвиваються відповідні веб-ресурси.

НАБУ³⁵ є державним правоохоронним органом, основним завданням якого – попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових³⁶. Місія НАБУ – очищення влади від корупції заради побудови та розвитку успішного суспільства та ефективної держави.

Інформаційні ресурси НАБУ представлені як на офіційному сайті³⁷, так і на сторінці у соціальної мережі Facebook³⁸, мікроблозі у Twitter³⁹, каналі Youtube⁴⁰.

На сайті НАБУ вміщено інформацію про бюро (керівництво, законодавча база, зміст та принципи діяльності, історія становлення, звіти про роботу, міжнародне співробітництво, декларації про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру тощо), роботу в НАБУ (перелік вакансій, оголошення та новини, порядок прове-

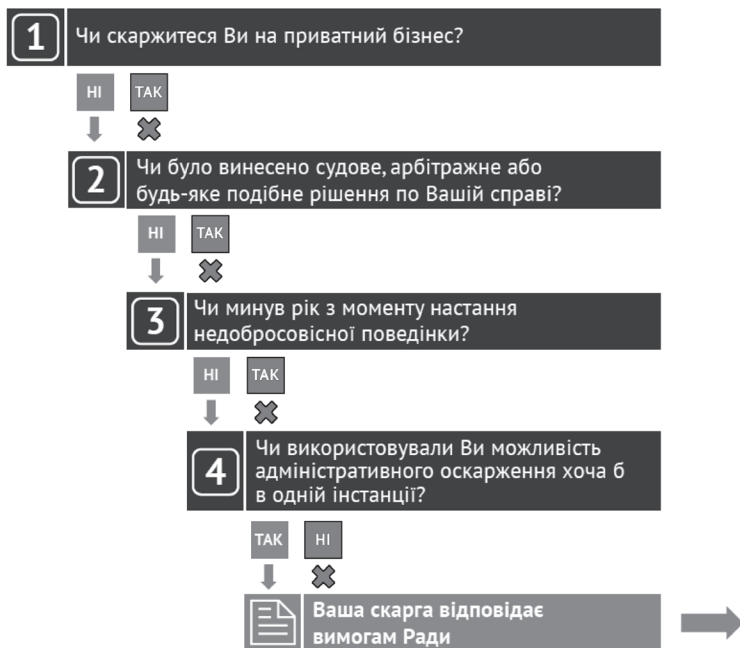
дення відкритого конкурсу, процедура тестування тощо), новини та публікації (офіційні заяви, календар подій, розслідування тощо), раду громадського контролю тощо.

У сфері забезпечення прозорості та підзвітності (превенції корупції), головним превентивним антикорупційним органом України є Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)⁴¹. НАЗК відноситься до центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію антикорупційної політики⁴². Для нормального функціонування НАЗК повинні запрацювати системи електронного декларування, фінансування політичних партій тощо. На момент написання цього навчального посібника офіційного сайту НАЗК ще не було створено.

На Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики покладається виконання завдань з формування та забезпечення реалізації державної антикорупційної політики в органах виконавчої влади. До компетенції Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики⁴³ входять коло питань, щодо усунення корупційних ризиків, превентивних антикорупційних заходів та формування світогляду несприйняття корупції, залучення громадськості по реалізації антикорупційних заходів. Саме апарат Урядового уповноваженого забезпечує висвітлення на сторінці антикорупційного розділу порталу Кабінету Міністрів України для ознайомлення громадськості з чинними нормативно-правовими актами з питань державної антикорупційної політики.

Рада бізнес-омбудсмена⁴⁴ захищає інтереси українського бізнесу у державних органах та є незалежним консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України. Одним із завдань Ради є активне сприяння покращенню бізнес клімату і боротьбі з корупцією та іншими неправомірними діями з боку державних органів. Рада приймає скарги (онлайн, e-mail або особисто), проводить попереднє оцінювання, далі розглядає її та приймає рішення. На рис. 5 наведені вимоги до скарги:

Джерело: <https://boi.org.ua/>

Рис. 5. Вимоги до скарги Ради бізнес-омбудсмена

Таким чином, суб'єкти здійснення антикорупційної політики формують власну інформаційну інфраструктуру, що в цілому забезпечує належний ступінь поінформованості суспільства про їх діяльність.

3.2. Складові інформаційної інфраструктури публічного сектора у сфері запобігання корупції

Інформаційна інфраструктура публічного сектора у сфері запобігання корупції складається з розділу «Антикорупційна діяльність» Урядового порталу, відповідних розділів офіційних порталів (сайтів) міністерств, центральних органів виконавчої влади, обласних державних адміністрацій та інших організацій та установ публічного сектора (рис. 6).

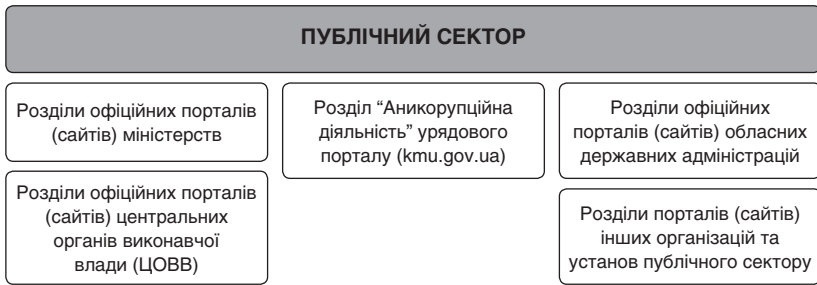

Рис. 6. Інформаційна інфраструктура публічного сектору у сфері запобігання корупції

Кожне міністерство та інші ЦОВВ мають у своєму складі уповноважений підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції. Серед завдань цих підрозділів, у тому числі, передбачено:

- підвищення ефективності роботи прямої телефонної «Гарячої лінії», засобів електронного зв'язку, рубриці «Запобігання та протидія корупції» веб-сайту;
- забезпечення здійснення електронних державних закупівель та оприлюднення в ЗМІ та на офіційних веб-сайтах, розвиток інтегрованих прозорих офісів – центрів надання адміністративних послуг, моніторинг повідомлень в ЗМІ та Інтернет-просторі про корупції в установі тощо;
- проведення аналізу доступності публічної інформації, яка містить суспільно важливу інформацію, подання пропозицій щодо розкриття даних, з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних.

Наприклад, в рамках Міністерства внутрішніх справ (МВС) України⁴⁵ утворено самостійний структурний підрозділ – Управління запобігання корупції та проведення люстрації. У Національній гвардії України, ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, також утворено відповідні уповноважені підрозділи з питань запобігання та виявлення корупції. МВС розробила антикорупційну програму та інформація про результати її виконання оприлюднюється на офіційному сайті у вигляді щоквартальних звітів про стан протидії корупції⁴⁶. Звіти включають відомості про адміністративні корупційні правопорушення, осіб, які вчинили кримінальні корупційні право-

порушення, рух кримінальних проваджень з ознаками корупції та матеріальні збитки, їх відшкодування та вилучення предметів злочинної діяльності за корупційними правопорушеннями (за закінченими розслідуваннями кримінальних проваджень).

На офіційних порталах (сайтах) обласних державних адміністрацій (ОДА) створені рубрики «Запобігання проявам корупції», де висвітлюються нормативно-правові акти у сфері запобігання корупції, методичні рекомендації, графік прямих телефонних ліній, план роботи відділу з питань запобігання та виявлення корупції, роз'яснення щодо подання суб'єктами декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру тощо.

У планах робіт відповідних структурних підрозділів – підтримка інформаційних зв'язків з громадянами з питань діяльності органів публічної влади щодо боротьби з корупцією (прямі телефонні лінії на тему «Суспільство проти корупції», «телефон довіри», «правова консультація», «гаряча лінія» тощо), забезпечення безумовного виконання вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» в частині безперешкодного доступу громадськості до ознайомлення з проектами нормативно-правових актів шляхом розміщення зазначених проектів на веб-сайті та веб-сторінках органів виконавчої влади та місцевого самоврядування області, публікація в обласних друкованих ЗМІ та на офіційному веб-сайті ОДА роз'яснення з питань змін та доповнень до Закону України «Про запобігання корупції» та інших нормативно-правових актів у даній сфері, поповнення та систематичне оновлення антикорупційних матеріалів тощо.

На сторінках рубрики офіційного веб-сайту ОДА оприлюднюється інформація про результати проведених заходів щодо реалізації місцевими органами виконавчої влади області державної політики у сфері запобігання корупції і протидії за останній рік.

Наприклад, за підтримки Івано-Франківської та Полтавської обласних державних адміністрацій виконуються проекти «Стоп корупція в Івано-Франківській області»⁴⁷ та «Стоп корупція Полтавській області». У рамках проекту збираються повідомлення від громадян про факти корупції за допомогою гарячої лінії, електронної пошти або через форму зворотного зв'язку. Зібрана інформація створює реальну картину зловживань та допомагає розробити дієвий план боротьби з корупцією в області та запобігти виникненню передумов для зловживань та хабарництва державними службовцями та посадовими особами.

3.3. Складові інформаційної інфраструктури відкритих даних у сфері запобігання корупції

Більше відкритих даних – менше корупції

На рис. 7 наведена орієнтовна інформаційна інфраструктура відкритих даних у сфері запобігання корупції:

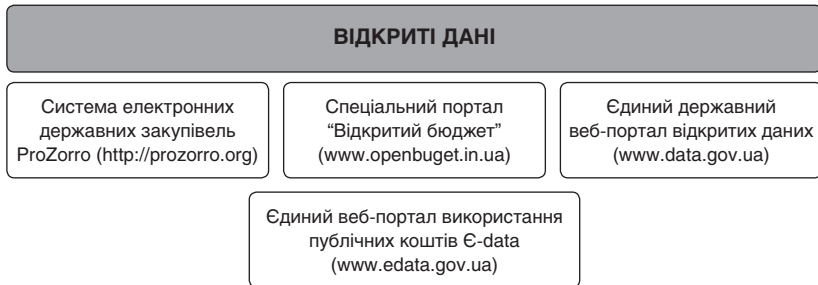
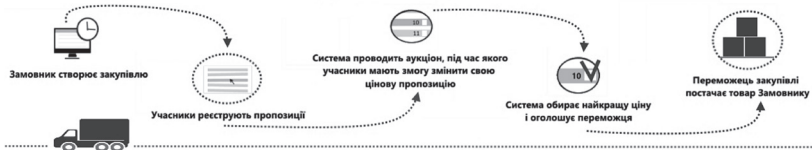

Рис. 7. Орієнтовна інформаційна інфраструктура відкритих даних у сфері запобігання корупції

Електронна система публічних закупівель «ProZorro» (Прозоро) розроблена згідно з Законом України «Про Публічні Закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII. Починаючи з 1 серпня 2016 року всі державні закупівлі здійснюються в рамках системи «ProZorro». Механізм проведення електронних закупівель наведено на рис. 8.

Джерело: <https://public-bid.com.ua/>

Рис. 8. Механізм проведення е-закупівель

Електронна система публічних закупівель «ProZorro»⁴⁸ складається з єдиної бази даних та єдиної централізованої системи електронних аукціонів, доступ до якої здійснюється через окремі комерційні майданчики⁴⁹ (рис. 9).

На цей час до системи «ProZorro» підключені такі електронні тор-

говельні майданчики: «SmartTender.biz»⁵⁰, «Держзакупівлі.онлайн»⁵¹, «e-tender»⁵², «zakupki.prom.ua»⁵³, «Public bid»⁵⁴, «NEWTEND»⁵⁵. Додатково система «ProZorro» надає доступ до бази знань, типових специфікацій та питань-відповідей⁵⁶, звітів про всі здійснені закупівлі⁵⁷ та типових специфікацій для оголошення торгів⁵⁸.

18 травня 2016 року Україна офіційно приєдналась до Угоди Світової організації торгівлі про державні закупівлі (GPA) в результаті чого українські компанії отримали право брати участь у державних закупівлях 45 країн-учасниць угоди GPA, серед яких: країни ЄС, Японія, США, Корея, Тайвань, Сінгапур, Гонконг і Канада. Загальний обсяг ринку держзакупівель COT оцінюється в 1,7 трильйона доларів щорічно.

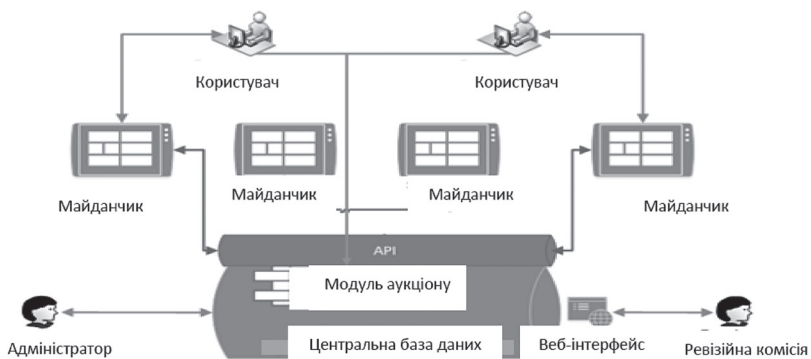

Рис. 9. Спрощена структура системи «Prozorro»

Єдиний державний веб-портал відкритих даних створено на вимогу Закону України «Про доступ до публічної інформації» та постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»⁵⁹. Портал призначений для забезпечення надання доступу до публічної інформації у формі відкритих даних та передбачає доступ до інформації розпорядників інформації з можливістю її наступного використання.

Єдиний веб-портал використання публічних коштів створено для оприлюднення інформації згідно з Законом України «Про відкритість використання публічних коштів»⁶⁰. Портал забезпечує доступ до інформації про використання публічних

коштів розпорядниками та одержувачами коштів державного і місцевих бюджетів, суб'єктами господарювання державної і комунальної власності, фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Концепція єдиного веб-порталу наведена на рис. 10. Портал надає не тільки прозорість в державних фінансах, але й аналізувати ефективність використання публічних коштів. Друга частина порталу – аналітична система «Прозорий бюджет», надає можливості ефективного управління державними фінансами та управління їх ліквідності.

Джерело: технічне завдання на розробку єдиного веб-порталу використання публічних коштів

Рис. 10. Концепція Єдиного веб-порталу використання публічних коштів

На Всеукраїнському форумі «Е-Урядування 2016: як зробити органи влади інноваційними?» представники влади та активісти виділили відкриті дані як одну з найбільш цікавих, дієвих та ефективних напрямів у сфері запобігання корупції. Відкриття державних даних, зокрема, сприяє: посиленню громадської участі та контролю, запобіганню корупції, наданню послуг та забезпеченню інновацій, укріпленню правопорядку та законності тощо.

3.4. Складові інформаційної інфраструктури участі суспільства у сфері запобігання корупції

За інформацією міжнародної організації Transparency International, деякого зростання України за результатами світового Індексу сприйняття корупції (СРІ) вдалося досягти завдяки суспільному осуду корупціонерів, створенню антикорупційних органів і появі руху викривачів корупції.

Інформаційне середовище для участі суспільства у сфері запобігання корупції складається з сайтів громадських організацій (ГО), громадських ініціатив (ГІ) та за підтримки фондів організацій та установ тощо (рис. 11).

Рис. 11. Інформаційна інфраструктура участі суспільства

Громадські організації (ГО) являють собою неполітичні та некомерційні (неприбуткові) добровільні організації, мета діяльності яких є реалізація законних інтересів її членів. Для здійснення комунікацій із зовнішнім середовищем та оприлюднення своєї діяльності ГО створюють та підтримують у актуальному стані веб-сайти.

Transparency International Ukraine (TI Ukraine) це неурядова міжнародна організація з боротьби з корупцією⁶¹. Організація здійснює антикорупційні дослідження, зокрема Індекс сприйняття корупції та є провідною організацією України. TI Ukraine веде проекти щодо прозорості публічних фінансів (політичних партій,

стандартів відкритості державних закупівель для органів місцевого самоврядування тощо), належного та прозорого врядування (відкрите врядування, картки оцінювання, оцінка рівня якості роботи, Національна система доброчесності тощо), ефективної антикорупційної політики (підтримка громадської адвокації, оцінювання Національної системи доброчесності, альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики, належне впровадження ініціативи «Партнерство Відкритий Уряд» тощо), розробка та застосування електронних закупівель. Крім цього, TI Ukraine здійснює антикорупційний моніторинг, проводить антикорупційні дослідження, випускає щомісяця дайджести, в яких зібрана інформація про стан поточних ініціатив та що зроблено для їх втілення, розповідає про останні тенденції державної політики в сфері протидії корупції.

Платформа Хабардокс⁶² являє собою анонімизатор повідомлень про корупцію, яка створена для захисту викривачів корупції і посилення можливості журналістів та активістів у проведенні антикорупційних розслідувань. Платформа полегшує збір матеріалів про корупційні схеми, розширює доказову базу антикорупційних розслідувань, забезпечує анонімність інформаторів, захищає надані на розслідування документи і дає змогу захищеного листування між журналістами інформаторами⁶³.

Ідея створення сайту **«Стоп корупція – Все про корупцію та боротьбу з нею»** належить Transparency International Ukraine. На сайті оприлюднюються антикорупційні проекти та практики, висвітлюється моніторинг декларацій, надаються консультації юристами тощо. Сайт підтримує механізм «Повідомлення про корупцію»⁶⁴.

Добровільна та неприбуткова **ГО «Центр протидії корупції «Громадська ініціатива»⁶⁵** об'єднує експертів з юридичного, медійного та громадсько-політичного секторів. Члени центру вважають політичну корупцію ключовою проблемою розвитку України. Розробка та запровадження національної антикорупційної політики шляхом залучення громадськості до участі у законотворчому процесі є основною метою центру. Для її реалізації центр бере участь в організації та здійсненні громадського контролю діяльності органів публічної влади та право-

охоронних органів. На замовлення громадськості центр проводить антикорупційні експертизи чинних законодавчих норм та проектів нормативних актів⁶⁶.

Метою **ГО «Всеукраїнська ліга правників проти корупції»** є задоволення суспільних, соціальних, економічних та екологічних інтересів, пов'язаних із запобіганням та протидією корупції, виховання нетерпимості до злочинності та корупційних проявів, розвиток громадянського суспільства та етичних стандартів шляхом сприяння просвітницькій, освітній та науковій діяльності, а також надання правової допомоги⁶⁷. Ліга представлена і в соціальній мережі Facebook⁶⁸.

Проект **ПІ «Антикорупційний монітор»**⁶⁹ здійснює громадську антикорупційну експертизу результатів державних тендерів в Україні, тому що державні закупівлі в Україні – одна з найбільших корумпованих галузей суспільних та економічних відносин в Україні⁷⁰. З метою інформування держави, громадськості та замовників тендерів про можливості корупційних ризиків, ПІ «Антикорупційний монітор» розробила систему моніторингу державних тендерів. Корупційні ризики розраховуються на основі формалізованих ознак наявності корупційної складової при проведенні державних закупівель. Відомості для розрахунків отримуються з відкритих державних реєстрів та інформаційних джерел.

З метою об'єднання зусиль у боротьби з беззаконням і свавіллям чиновників і структур, бюрократичною машиною, хабарниками та корупціонерами створено Всеукраїнську **ГО «ЖУРНАЛІСТИ ПРОТИ КОРУПЦІЇ» – РУХ ЗА СПРАВЕДЛИВІСТЬ**. Організація здійснює постійний контроль над діяльністю в Україні органів публічної влади, суддів, працівників пенітенціарної системи, прокуратури, правоохоронних органів, реєструє та розслідує факти корупції і злочинної діяльності чиновників, правоохоронців, надає їм розголос, проводить журналістські розслідування, надає безкоштовну юридичну допомогу тощо⁷¹.

У фокусі діяльності **ГО «Центр Протидії Корупції»** – політична корупція, яка виникає на етапі прийняття нормотворчих рішень. Політична корупція значно збільшує рівень адміністративної корупції

та перетворює дрібну побутову корупцію на норму життя в суспільстві⁷².

Для висвітлення рейдерських захватів підприємств та корупції в органах публічної влади створено сайт Національний антикорупційний портал «**АНТИКОР**»⁷³ за підтримки ГО «Комітет протидії корупції в органах влади».

СТОПКОР
Інформаційний портал

ГО «Інформаційний портал СТОПКОР»⁷⁴ об'єднує журналістів у сфері боротьби з корупцією.

В Україні побудована розгорнута інформаційна інфраструктура участі суспільства у запобіганні корупції в органах публічної влади, що свідчить про зацікавленість громадськості у позитивних зрушень у даній сфері. Однак, поки ця складова у сфері запобігання корупції не відіграє ту роль, яку їй відведено в інформаційному суспільстві.

Висновки

1. Україна має розвинуту інформаційну інфраструктуру е-урядування та е-демократії у сфері запобігання корупції. Особливо це стосується інформаційної інфраструктури участі суспільства у сфері запобігання корупції.

2. У напрямку розвитку інформаційної інфраструктури відкритих даних в Україні у сфері запобігання корупції реалізовані ТОП-5 ініціатив. Це – система електронних державних закупівель (Prozorro) (<http://prozorro.org>), єдиний веб-портал використання публічних коштів (Є-data) (www.edata.gov.ua), спеціальний портал «Відкритий бюджет» (www.openbudget.in.ua), та єдиний державний веб-портал відкритих даних (www.data.gov.ua).

3. Розвинута інформаційна інфраструктура е-урядування та е-демократії у сфері запобігання корупції не є гарантією швидкого успіху у боротьбі з корупцією, але виступає вагомим чинником цього успіху. Застосування ІКТ у сфері запобігання корупції, зокрема, спонукає до реформ в адміністративній сфері, сприяє ефективному проведеному журналістських розслідувань.

Запитання для самоконтролю

1. Якими є основні складові інформаційної інфраструктури е-урядування та е-демократії у сфері запобігання корупції?
2. Яка складова інформаційної інфраструктури е-урядування та е-демократії у сфері запобігання корупції, на Вашу думку, є найбільш дієвою і чому?
3. Які основні інформаційні ресурси офіційних сайтів органів публічної влади у сфері запобігання корупції?
4. Які основні інформаційні ресурси сайтів громадських організацій у сфері запобігання корупції?
5. Якими є чинники впливу відкритих даних на процеси у сфері запобігання корупції?

Рекомендована література

1. Функціонування Єдиного веб-порталу використання публічних коштів (Є-Data): навч.-метод. посіб. / Таран В.В., Тарнай В.А., Мазярчук В.М., Розлуцька А.Б.; за ред. В. Тарана. – К.: Центр політичних студій та аналітики, 2016. – 40с.
2. Семенченко А.І. Електронне врядування як ефективний засіб у боротьбі з проявами корупції: навч.-метод. матеріали / А.І. Семенченко, А.В. Журавльов. – К.: НАДУ, 2011. – 72 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1. Порівняльний аналіз інструментів електронного урядування у сфері запобігання корупції в зарубіжних країнах та Україні.

Мета заняття: формування умінь проводити аналіз інструментів електронного урядування у сфері запобігання корупції в зарубіжних країнах та Україні.

Об'єктом аналізу є веб-портали з інструментами електронного урядування у сфері запобігання корупції зарубіжних країн та України.

Завдання для виконання:

Завдання 1.1. Визначитися з варіантом практичного завдання (формуються групи слухачів залежно від кількості варіантів).

Варіант	Веб-портал зарубіжних країн та України
1.	Електронні закупівлі
2.	Використання публічних коштів
3.	Електронні звернення
4.	Електронні петиції
5.	Обговорення проектів нормативно-правових актів

Завдання 1.2. Надайте загальну характеристику функціонування веб-порталу в зарубіжній країні та опишіть основні інструменти протидії корупції, які застосовуються. Визначте вдалі та невдалі інструменти.

Завдання 1.3. Проведіть аналіз відповідно до п. 1.2 для українського ресурсу. Складіть порівняльну характеристику українських ресурсів.

Завдання 1.4. На основі проведеного аналізу надайте пропозиції щодо покращення роботи українського ресурсу.

Завдання 1.5. Оформити результати виконання завдань 1.2 та 1.4 у вигляді презентації.

Практичне заняття 2. Аналіз переможців державних закупівель Вашого регіону (міста, організації або установи).

Мета – ознайомитися з інструментарієм системи моніторингу державних тендерів (закупівель), яка реалізована у формі незалежної Громадської антикорупційної експертизи результатів державних тендерів (закупівель) в Україні та проаналізувати переможців державних тендерів (закупівель) на предмет наявності формалізованих ознак корупційної складової (індекс ФОКС) при проведенні державних тендерів (закупівель) Вашого регіону (міста, організації).

Об’єктом аналізу є регіон (місто, організація або установа), який брав участь у проведенні державних тендерів (закупівель).

Завдання для виконання:

Завдання 1.1. Визначитися з варіантом практичного завдання (варіант практичного завдання залежить від визначеного об’єкту дослідження (регіон, місто, організація або установа).)

Завдання 1.2. Надайте загальну характеристику інструментарію системи моніторингу державних тендерів (закупівель) (Міжнародний стандарт GAAP, нормативно-правові документи України, методологія визначення переліку формалізованих ознак корупційної складової (індекс ФОКС) – критичні ознаки, ознаки можливої фіктивності та неплатоспроможності підприємства, ознаки негативної ділової репутації).

Завдання 1.3. Проведіть аналіз індексів ФОКС переможців державних тендерів (закупівель) регіону (міста, організації або установи). Узагальніть індекси залежно від напрямку діяльності організацій-переможців державних тендерів (закупівель). Проаналізуйте вплив системи моніторингу державних тендерів (закупівель) на переможців державних тендерів (закупівель) – візьміть результати моніторингу за попередній період.

Зробіть висновки для підприємств-переможців державних тендерів (закупівель) відповідно до діапазону значень індексу ФОКС.

Завдання 1.4. Проведіть аналіз державних підприємств-замовників тендерів (закупівель), у котрих індекс ФОКС переможців у межах 40–100%. Зробіть висновки.

Завдання 1.5. Оформити результати виконання завдань 1.2 та 1.3 у вигляді презентації.

Рекомендовані джерела для виконання завдань практичного заняття:

1. Вісник державних закупівель. – Режим доступу: <http://asm-ua.org>
2. Громадська антикорупційна експертиза результатів державних тендерних закупівель в Україні. – Режим доступу: <http://asm-ua.org>
3. Громадська антикорупційна експертиза результатів державних тендерних закупівель в Україні. HTTP://ACM-UA.ORG. Жовтень 2015 року. Громадська ініціатива. – 19 с.
4. Зведені місячні відомості громадської експертизи. – Режим доступу: <http://asm-ua.org>
5. Результати добової громадської експертизи – Режим доступу: <http://asm-ua.org>

Практичне заняття 3. Аналіз складових інформаційної інфраструктури участі суспільства у сфері запобігання корупції в Україні.

Мета заняття: вміти провести аналіз складових інформаційної інфраструктури участі суспільства у сфері запобігання корупції.

Об'єктом аналізу є веб-портали (веб-сайти) громадських організацій (ГО), громадських ініціатив (ГІ) або за підтримки фондів організацій та установ.

Завдання для виконання:

Завдання 1.1. Сформувати малі групи (по 2–3 слухача в одній групі).

Визначитися з варіантом практичного завдання.

(Варіант практичного завдання надається викладачем залежно від уподобань членів малої групи.)

Завдання 1.2. Надайте загальну характеристику веб-порталу (сайту): (ідея, мета (основна), місія, лозунг, команда, завдання (ключові), учасники, напрямки (діяльності), принципи, проекти, рішення, координація, соціальні мережі, реєстрація, фінансування, офіційні документи, форуми, навчання, контакти тощо).

Завдання 1.3. Опишіть найбільш ефективні інструменти Інтернет-майданчика. Наведіть приклади та надайте пояснення. Виявіть цікаві інструментальні рішення з Вашої точки зору. Окремо слід приділити увагу кращим практикам, ефективним або неефективним підходам в цільовій області.

Завдання 1.4. Оформити результати виконання завдань 1.2 та 1.3 у вигляді презентації.

Варіанти завдань до практичного заняття

№	Складова інформаційної інфраструктури	Веб-адреса
Громадські організації		
1	ГО «Журналісти проти корупції»	pero.org.ua
2	ГО «Всеукраїнська ліга правників проти корупції»	nocorrupt.com
3	ГО «Ні корупції»	nikorupciji.org
4	ГО «Центр протидії корупції»	antac.org.ua
5	ГО «Інформаційний портал СтопКор»	stopcor.org
6	ГО «Спілка безпеки управління “Антикорупція”»	http://antycorupcia.at.ua/
7	ГО «Спеціальна комісія по нагляду за виконанням законодавства України стосовно боротьби з організованою злочинністю та корупцією»	http://www.speckom.net/index.html
Громадські ініціативи		
1	ГІ «Антикорупційний монітор»	acm-ua.org
2	ГІ «Стоп корупція»	corruption-control.org.ua
ЗА ПІДТРИМКИ		
1	Антикорупція	anticorruptoin.in.ua
2	Національний антикорупційний портал «АНТИКОР»	anticor.com.ua
3	Проект журналістських розслідувань STOP корупції	http://www.5.ua/programy/stop-koruptsii-42.html
4	Агенція журналістських розслідувань	Slidstvo.info
5	Схеми – корупція в деталях	http://1tv.com.ua/programs/shemy
6	Антикорупційна програма Наші гроші, ZIK	http://zik.ua/tv/project/groshi/
ПРОПОЗИЦІЇ СЛУХАЧІВ		

ГЛОСАРІЙ

Веб-портал – веб-сайт, організований як системне багаторівневе об'єднання різних ресурсів та сервісів для забезпечення максимальної можливості доступу до інформації та послуг.

Веб-сайт – сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет.

Інформаційний ресурс – сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

Корупція – використання особою, що належить до суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або, відповідно, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Корупційні ризики – правові, організаційні та інші фактори й причини, які породжують, заохочують (стимулюють) корупцію у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності держави.

Петиція – колективне прохання, що подається до органів державної влади або органів місцевого самоврядування в письмовому вигляді.

Потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Система електронних закупівель – це використання електронних засобів на кожному етапі закупівельного процесу – від визначення вимог, подання пропозицій до здійснення платежів та потенційного управління контрактами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 49). – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/>
3. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1699-18/>
4. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VIII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
5. Про утворення національного антикорупційного бюро України: Указ Президента України від 16 квіт. 2015 р. № 217. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/217/2015>
6. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2015 р. № 265. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF>
7. Про утворення Ради бізнес-омбудсмена: постанова Кабінету Міністрів України від 26 листоп. 2014 р. № 691. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/691-2014-%D0%BF>
8. Про затвердження Положення про Урядового уповноваженого з антикорупційної політики: постанова Кабінету Міністрів України від 4 груд. 2013 р. № 949. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/949-2013-%D0%BF>
9. Антикорупційна політика держави: складові та напрями реалізації: навч. посіб. / авт. кол. С. М. Сergyogin (кер авт. кол.), В. В. Баштанник, Н. А. Липовська [та ін.]; за заг. ред. С. М. Сergyogina. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2012. – 476 с.
10. Барішніков В. М. Запобігання та протидія проявам корупції

на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування: навч.-метод. посіб. / В. М. Барішніков. – К.: ІПК ДСЗУ, 2013. – 172 с.

11. Відкритий бюджет – Режим доступу: www.openbudget.in.ua
12. Гарсія-Мурілло М. Веб-присутність уряду впливає на оцінку зменшення рівня корупції? / М. Гарсія-Мурілло // Інформаційні технології для розвитку. – № 19(2). – С. 151–175.
13. Грехем Файвеш. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС. Проект Стратегії розвитку електронних державних закупівель в Україні. – Квітень, 2015. – 58 с.
14. Державна система електронних звернень. – Режим доступу: <http://z.gov.ua>
15. Дрешпак В. Досвід Фінляндії з упровадження нових он-лайн сервісів для забезпечення участі громадян у публічному управлінні / В. Дрешпак // Новітні інформаційно-комунікаційні технології в модернізації публічного управління: зарубіжний і вітчизняний досвід: матеріали IV наук.-практ. семінару, 30 берез. – 30 квіт. 2016 р.). – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2015. – Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/itis_seminar_2016/pdf/31.pdf
16. Єдина база інформування про торги ЄС – Режим доступу: www.ted.europa.eu
17. Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. / А. М. Михненко, О. В. Руснак, А. М. Мудров та ін.; за ред. А. М. Михненка. – 4-те вид., переробл. й доповн. – К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2013. – 666 с.
18. Індекс моніторингу реформ (iMore). Випуск 30: Прогрес у боротьбі з корупцією та антиреформа. Період моніторингу; 22 лютого–6 березня 2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://imorevox.in.ua/wordpress/wp-content/uploads/2015/05/IMoRe-report2016_03_06_UKR.pdf.
19. Інтегрована бюджетна інформаційна система d-Brain (Південна Корея). – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/d-brain-in-south-korea>
20. Інформаційна система публічних закупівель Швеції. – Режим доступу: <http://www.opic.com/eng/>
21. Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування; наук. ред.

- А. Яскевич. – Вінниця: ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2015. – 84 с.
22. Невмержицький С. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія / С. В. Невмержицький. – К.: КНТ, 2008. – 368 с.
 23. Портал E-data. – Режим доступу: e-data.gov.ua
 24. Портал державних закупівель в Данії – Режим доступу: <http://www.ski.dk>
 25. Портал прозорості Бразилії. – Режим доступу: <http://www.portaltransparencia.gov.br/>
 26. Потенціал застосування новітніх інформаційних технологій у посиленні антикорупційних журналістських розслідувань в Україні. 2015. – 34 с.
 27. Про реформу публічних закупівель – Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua/ua/pro-reformu/#tsili>
 28. Система електронних петицій Шотландії. – Режим доступу: <http://www.parliament.scot/gettinginvolved/petitions/>
 29. Система онлайнного контролю за розглядом звернень громадян OPEN [Electronic resource]. – Access mode: <http://opengov.seoul.go.kr/>
 30. DEMOKRATIA.FI. Muutoksia tekevät ne, jotka osallistuvat [Elektroninen resurssi]. – Access: <http://www.demokratia.fi/>
 31. Kansalaisaloite.fi [Elektroninen resurssi]. – Access: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi>
 32. Kuntalaisaloite.fi [Elektroninen resurssi]. – Access: <https://www.kuntalaisaloite.fi/fi>
 33. Lausuntopalvelu.fi [Elektroninen resurssi]. – Access: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI>
 34. Nuortenideat.fi [Elektroninen resurssi]. – Access: <https://www.nuortenideat.fi/fi/>
 35. Otakantaa.fi [Elektroninen resurssi]. – Access: <https://www.otakantaa.fi/fi/>
 36. Transparency International [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.transparency.org/>
 37. Where Does My Money Go? (Куди йдуть мої гроші?). – Режим доступу: <http://app.wheredoesmymoneygo.org/>

ПРИМІТКИ

- 1 Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/>
- 2 Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія. Київ, 2008. 368 с.
- 3 Баришніков В. М. Запобігання та протидія проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування: навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 172 с.
- 4 Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. 4-те вид., переробл. й доповн. Київ, 2013. 666 с.
- 5 Антикорупційна політика держави: складові та напрями реалізації: навч. посіб. Дніпропетровськ, 2012. 476 с.
- 6 Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1699-18/>
- 7 Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2015 р. № 265. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF>
- 8 Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/>
- 9 Transparency International URL: <http://www.transparency.org/>
- 10 Максимальний рівень корупції – 0, відсутність корупції – 100.
- 11 DEMOKRATIA.FI. Muutoksia tekevät ne, jotka osallistuvat. URL: <http://www.demokratia.fi/>
- 12 URL: <https://www.otakantaa.fi/fi/>
- 13 URL: <https://www.lausuntopalvelu.fi/fi/>
- 14 URL: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/>
- 15 URL: <https://www.kuntalaisaloite.fi/fi/>
- 16 URL: <https://www.nuortenideat.fi/fi/>
- 17 URL: <http://opengov.seoul.go.kr/>
- 18 URL: <http://www.ted.europa.eu>
- 19 URL: <http://www.opic.com/eng/>
- 20 URL: <http://www.ski.dk>
- 21 Про реформу публічних закупівель. URL: <https://prozorro.gov.ua/ua/pro-reformu/#silii>
- 22 URL: <http://app.wheredoesmymoneygo.org/>
- 23 URL: <http://www.portaltransparencia.gov.br/>
- 24 URL: <http://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/d-brain-in-south-korea>
- 25 URL: www.e-data.gov.au
- 26 URL: www.openbudget.in.au
- 27 Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування; наук. ред. А. Яскевич. Вінниця, 2015. 84 с.
- 28 URL: <http://z.gov.ua>
- 29 URL: <http://www.parliament.scot/gettinginvolved/petitions/>
- 30 Гарсія-Мурілло М. Веб-присутність уряду впливає на оцінку зменшення рівня корупції? Інформаційні технології для розвитку. № 19(2). С. 151–175.
- 31 Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007. № 49.
- 32 URL: <http://crimcor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/index>
- 33 Про утворення Ради бізнес-омбудсмена: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 691.

- 34 URL: <https://boi.org.ua/>
- 35 Про утворення національного антикорупційного бюро України: Указ Президента України від 16.04.2015 р. № 217.
- 36 Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VIII
- 37 URL: <https://nabu.gov.ua>
- 38 URL: www.facebook.com/nabu.gov.ua
- 39 URL: https://twitter.com/nabu_ukr
- 40 URL: <https://youtube.com/c/NABUofficial>
- 41 Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VIII.
- 42 Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 265.
- 43 Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Урядового уповноваженого з антикорупційної політики» від 4 грудня 2013 р. № 949
- 44 Постанова Кабінету Міністрів України <https://boi.org.ua/>
- 45 URL: <http://www.mvs.gov.ua/>
- 46 Наказ Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України від 22.04.2013 р. № 52/394/172/71/268/60
- 47 URL: <http://stopcor.if.ua>
- 48 URL: <https://prozorro.gov.ua/ua/>
- 49 Файшев Г. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС. Проект Стратегії розвитку електронних державних закупівель в Україні. Квітень, 2015. 58 с.
- 50 URL: <https://smarttender.biz/default.aspx>
- 51 URL: <https://www.dzo.com.ua/>
- 52 URL: <http://e-tender.ua/>
- 53 URL: <http://zakupki.prom.ua/>
- 54 URL: <https://public-bid.com.ua/>
- 55 URL: <https://newtend.com/>
- 56 URL: <http://help.vdz.ua/>
- 57 URL: <http://bi.prozorro.org/>
- 58 URL: <http://infobox.prozorro.org/>
- 59 URL: <http://data.gov.ua/>
- 60 URL: <http://spending.gov.ua/>
- 61 URL: <http://ti-ukraine.org>
- 62 URL: www.XabarDocs.org
- 63 Потенціал застосування новітніх інформаційних технологій у посиленні антикорупційних журналістських розслідувань в Україні. 2015. – 34 с.
- 64 URL: <http://anticorruption.in.ua/>
- 65 URL: <http://corruption-control.org.ua/>
- 66 Там само.
- 67 URL: <http://nocorrupt.com/>
- 68 URL: https://www.facebook.com/nocorrupt.ukr?notif_t=page_invite_accepted
- 69 URL: <http://acm-ua.org/>
- 70 Там само.
- 71 URL: www.pero.org.ua
- 72 URL: <http://antac.org.ua/>
- 73 URL: <http://antikor.com.ua/>
- 74 URL: <http://stopcor.org/>

Навчальне видання

Юрій Борисович Пігарев
Ігор Сергійович Куспляк
Валерій Михайлович Дрешпак

Загальна редакція
Андрій Іванович Семенченко, Валерій Михайлович Дрешпак

**ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ
ТА ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ
Навчальний посібник у 15 частинах**

**Частина 5
ІНСТРУМЕНТИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ
ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ
КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ**

Формат 60×90/16.
Папір офс. 80 г/м². Гарн. Таймс. Друк офс.
Ум. друк. арк. 3,625. Авт. арк. 2,4.
Наклад 500 прим.

Видавець та друк: ФОП Москаленко О. М.,
print.ukr@gmail.com